

CALEIDOSCOPIC, SPAȚII AVIGNONEZE

Avignonul este un oraș teatral în sine. A găzduit un festival de teatru: o supralicitare.

Teatralitatea se naște din contrastul acuzat între structura sa monumental istorică și frenezia imagisticii (îndeosebi publicitare) contemporane pe care existența cotidiană a unui oraș de cultură, comerț și agrement o etalează prin toate mijloacele tehnice actuale.

Această tensiune, ca temă majoră a orașului, se rela buimăcitor în sute de variante, de la modul major al ansamblurilor arhitectonice - în relația lor cu trepidantul ritm al străzii (uneori, seara, atingînd note paroxistic-alienatorii) pînă la tonalități minore, de detaliu, în interioare în care, de exemplu, întîlnim raportul cel mai abrupt între un aparat telefonic de un design supersofisticat și peretele de piatră pe care este fixat, perete străbătut de o împletitură de nervuri gotice, ori vegheat, dintr-o nișă, de un sfînt cioplit în lemn și aurit, din aceiași timpi medievali...

Degajînd același spirit al dialogului peste vremi, cu totul remarcabil au aranjat avignonezii, ca spații de teatru, incinte istorice; și poate în aceasta rezidă, în primul rînd, originalitatea Festivalului de la Avignon.

În Curtea de onoare a Palatului Papilor ne înîmplină o monumentală construcție metalică, o structură labirintică de bare și piloni, ea însăși o teribilă scenografie. Șiruri de fotolii distribuite rațional în ansambluri, astfel încît să se asigure o perfectă vizibilitate din toate punctele: bineînțeles, tot dispozitivul este dotat cu sisteme complexe de iluminare.

Dedesubtul acestei formidabile structuri labirintice sînt amenajate deschideri, trasee prin care se circulă dirijat, astfel încît Itinerarul de vizitare al muzeului debutează cu străbaterea impresionantă

arhitecturi teatrale, preambul ce menține în atenție tema dialogului între culturi pe care o semnalăm drept centru al "fenomenului Avignon". Scena se aliniază la unul din pereții imenși ce flanchează curtea; sub ferestre gotice și creneluri semețe, sub focul încrucișat al nenumăratelor proiectoare - unele din ele montate între metereze, pe creasta zidurilor - acolo, jos, "scîndura" își așteaptă protagoniștii capabili să țină piept prin cuvînt și gest acestei teribile conjugări de forțe: cea a edificiului istoric, o arhitectură în piatră de mare autoritate, și cea a performanței constructive moderne.

În forma sa cea mai "demonstrativă" am gustat acest dialog al epocilor și culturilor datorită minunatului spectacol pe care l-a oferit ansamblul Wayang Wong din Bali. La "Cloître des Célestins", în incinta sobră, de stil gotic timpuriu a acestei mînăstiri catolice, legenda lui Rama prezentată de trupa balineză se derula prin gest, sunet și culoare, cu tot fastul oriental, reliefindu-se pregnant în ambianța exemplar european-occidentală a spațiului oferit ca loc de joc. În atmosfera austeră a acestei curți înconjurate de ogive în piatră cenușie, în care doar doi platani imenși, străbătînd podeaua scenei, parcă și ei turnați în piatră, încercau să anime spațiul, tonurile balineze, costumele de o fascinantă bogăție, măștile și parurile lucrate cu o minuție incredibilă, gesturile hieratice ale dansatorilor se impuneau cu o forță extraordinară.

Aceste trupuri, trasînd traiectorii precise, de o eleganță desăvîrșită, și aceste veșminte, fiecare puțin fi expus ca piesă de rezistență în vitrina oricărui muzeu din lume, m-au făcut să mă întreb dacă perfecțiunea la care s-a ajuns

datorită cizelării spectacolului de-a lungul a generații va putea fi vreodată obținută de un spectacol făcut acum. Și chiar de s-ar face, el ar rămîne "făcut", și nu născut. Există în seva - nu știu dacă-i putem spune "folclorică" unei realizări atît de simbolice și înălt estetice - acestei manifestări profund artistice ceva care depășește arta, o rotunjime, o autenticitate și, în același timp, o eleganță și un rafinement pe care, probabil, numai expresia decantată de secole a sufletului unui popor le poate realiza, calități pe care intenționalitatea oricărui demers estetic autoritar, personal, intelectualist, programatic, nu le poate atinge.

Un alt spectacol de excepție m-a făcut să constat că arta modernă, avangarda poate demonstra nu numai îndrăzneală, ci și desăvîrșire. Este vorba de un spectacol creat de un mic ansamblu de dansatori: Triton de Philippe Decoufflé. Perfecțiunea sa este generată probabil și de faptul că pare nu numai deloc căutată, ci chiar ignorată cu obstinație. Performanța tehnică și artistică se supune unei atitudini permanent distant-ironice. Această atitudine împrumută experimentului coregrafic, excentricităților sale de tot soiul un "ce" aristocratic. Dansatorii, deveniți uneori obiecte stranii, mînuiesc instrumente ciudate, tot felul de accesorii absurde; corpurile se metamorfozează în entități ambigue, costumele - unele avînd aerul unor corsete și proteze (piele, șireturi, balene metalice), altele închipuind niște desfășurări volumetrice dungate în roșu-alb - alcătuiesc din trupuri semne absconse pentru o comunicare hieroglifică. Caut repere: Bosch, Duchamp. O fată dansează pe catalige, un băiat înalt de nu se mai termină circulă cu un fel de modul de învățat mersul, un fel de jocheu dansează cu un fel de

femeie-cal. Cabluri se întind, zbîrnîie, aparatele se balansează: dansatorii-circari execută la câțiva metri înălțime figuri dintre cele mai dificile - totul, cu o precizie și cu o detașare suverană, neuitînd să-și însoțească arta de un zîmbet permanent ironic; uneori, un umor sec ori chiar negru pigmentează demonstrația coregrafică.

Un efect deosebit, în special pentru noi, românii, îl face cuplarea bizară a unui astfel de dans abstract (grotesc-grațios-absurd) cu un joc ardelenesc bine ritmat care te saltă de pe scaun. Încă o dată - interesante costumele, venind parcă dintr-o lume urmuziană, adesea evocînd personajele ca de lemn ale lui De Chirico: accesoriile, recuzita, obiectele de joc, toate au, dincolo de funcțiunea lor precisă, perfect integrată desfășurărilor corporale, un nivel de autonomie care ar fi permis expunerea lor ca realizări de sculptură modernă.

Cea mai ambițioasă demonstrație de articulare a unui spațiu teatral rămîne însă dispozitivul creat în cariera "Callet la Boulbon" unde, în fața unei faleze monumentale de piatră gălbuie, s-a ridicat un întreg stadion, un amfiteatru vast, apt a asigura locuri cu perfectă vizibilitate unui foarte mare număr de spectatori. În acest dispozitiv urma să se desfășoare **Visul unei nopți de vară** de W. Shakespeare în viziunea regizorală a lui Jérôme Savary. Peisajul este aspru; terenul pietros, vegetația arsă de soare și vînt amintesc de Dobrogea...

Din parcajul improvisat urcăm un drum prăfuit, imediat în stînga sîntem întîmpinați de zgomotul înfundat al unor generatoare electrice, instalate pentru a furniza energie întregului sistem de iluminare și sonorizare; în dreapta, două mașini de intervenție ale pompierilor, mașini sanitare, poliție: măsuri de siguranță care reconfortează. Totul este organizat cu minuție: sub copertine de pînză, la mese ori în picioare poți lua o gustare, poți bea un pahar de bere, de vin ori de șampanie.

Privesc faleza care se ridică în față, fundalul de piatră gălbuie al decorului pe care urma să-l descoperim de-abia după instalarea în tribunele ce ne așteaptă. O surpriză agreabilă: pe marginea prăpastiei, sus, luminat discret - începe să se lase seara - un templu grec, executat într-o subtilă reducere de proporții, amplifică ingenios dimensiunile abruptului pe care îl domină; ai impresia că te afli în fața unui perete cu adevărat gigantic, de cel puțin trei ori mai înalt decît este el în realitate. În rest, scenografia mă dezamăgește printr-o greșeală de fond: aceea de a reconstitui pleonastic-factice natura, în plină natură, într-un mediu care își era suficient sieși prin monumentalitate și concretețe. Tufe realizate din arbuști de plastic, mocheta imitînd iarba, stînci butaforice, culori fosforescente dau impresia acelor vechi cărți poștale vopsite stîngaci, fără însă ca acest stil - cred - să fie căutat și controlat, după cum nici ambiguitatea propunerii de "natură în natură" pe care o face decoratorul nu se concretizează ca instrument estetic. O extraordinară desfășurare pirotehnică, tot felul de efecte - la un moment dat se declanșează o cascadă care ne uluiește prin debit și durată - nu reușesc decît să accentueze senzația de kitsch pe care o degajă ansamblul. Cu acest prilej ne amintim, bineînțeles, "cutia" albă în care evoluau personajele aceluiași **Vis...** în spectacolul lui Peter Brook pe care l-am văzut foarte demult la București.

*

Vreau să închei "peregrinarea" mea prin cîteva din spațiile Avignonului cu relatarea unei întîmplări ce adună impresiile pe care mi le-a furnizat acest oraș, contrastul puternic și incitant între imaginea prezentului supus unei acute tehnologizări, între designul de ultimă oră al spațiilor, obiectelor și relațiilor chiar (exită un design al serviciilor) ce articulează viața de zi cu zi a cetățeanului, și prestigiul unui trecut impozant.

Cumpăram de mîncare în Villeneuve les

Avignon - "vis a vis"-ul elegant al Avignonului, de pe celălalt mal al Rônului, suburbia liniștită, și ea plină de relicve medievale, unde grupul nostru fusese instalat - de la aceeași prăvălie, căci, din vorbă în vorbă, tînărul care conducea "afacerea", aflînd că sînt român, mi-a spus că a vizitat și el România, într-o excursie în Deltă, cu părinții, pe cînd avea doar 10 ani. Mi-a spus că l-au interesat în mod deosebit și a urmărit cu emoție evenimentele de la noi, din decembrie.

Îl durea mai ales soarta copiilor necăjiți. El, deși foarte tînăr, înfiase un copil brazilian. Eu i-am spus că admir foarte mult orașelul lor, vegheat de turnul Philippe Le Bel și Fort Saint-André, că îmi place "la Chartreuse" - un centru monahal de un minunat de simplu stil gotic timpuriu, amenajat să adăpostească săli de expoziție, de spectacol, de concert, precum și birourile C.I.R.C.A. (Centre international de recherche de création et d'animation), instituție care conduce o seamă de activități culturale în acest perimetru.

Discutam astfel în magazinul ultra-modern și ticsit de tot felul de produse alimentare, ambalate în maniera uluitoare în care specialiștii în grafica publicitară își practică meseria, cînd, încurajat de admirația pe care o manifestam pentru felul în care au fost introduse în circuitul vieții spirituale vechile edificii istorice, tînărul mă invită să-l urmez. Doar câțiva pași, deoarece, odată trecuți în spatele "teighelei" (o impozantă vitrină frigorifică), amfitrionul meu împinge o ușită dosnică: trec pragul și mă trezesc într-o vastă curte de piatră, abandonată.

Neașteptat, un spațiu monumental, de o arhitectură armonioasă - același stil gotic care domină zona - realizat în piatra locului, de un gri cald, rozaceu, deschide bolți și ferestre cîrîndu-și dreptul la perpetuare prin reevaluare.

VITTORIO HOLTIER